

En dag på Grønlænderhjemmet

af Jørn Lunow

Hvorledes forløber da en helt almindelig hverdag anno 1980 på denne gamle institution. Lad med det samme være sagt: Ikke to dage er helt ens. Mønstret af sorger og glæder skifter ustandseligt, og sætter sit præg på hele atmosfæren, her hvor et broget udsnit af den grønlandske befolkning mødes.

Morgen

Aktiviteten starter i kælderetagen, hvor en pige med søvn i øjnene kl. 6,30 tænder lys i det store køkken. Medens den gode duft fra kaffemaskinen breder sig, retter hun an med brød, smør, mælk, ost og marmelade. Morgenmaden til mellem 20 og 40 mennesker skal stå klar kl. 7. På slaget 7 dukker de første hungrige beboere op. Disse morgenduelige er ofte dem, der er under uddannelse og snart skal møde på skoler og lignende. De spiser hurtigt og drager så af forsynet med en solid madpakke. Og så siver de øvrige beboere ind i spisesalen. Der er patienter til ambulant behandling, „problembørn“ til samtaler i Ministeriet for Grønland, ledige som op af dagen søger til arbejdsformidlingen, søvndrukne passagerer fra

den sene grønlandsflyver, de der skal rejse om en time og andre som må vente endnu et par dage. Alle skal de nå at spise inden kl. 9.

I mellemtiden er det meste af huset vågnet. Kl. 7 ankom oldfruen, hvis dagværk starter med at purre dem, som skal nå de tidlige fly til Grønland eller provinsen.

Siden kl. 2 i nat, da de sidste rejsende nordfra havde fået natlogi, har receptionen været indskrænket til en såkaldt hvilende vagt, der kan tilkaldes ved sygdom, brand eller andet uopsætteligt, samt kaldes ude fra byen over telefonen. Men kl. 8 kommer første dagvagt, og der bliver atter liv og leben i receptionen. Er de alle oppe? Har de fået deres billetter? Er der sikret transport til lufthavnen for alle? Er bagagen mærket? Er bagagen der i det hele taget? Og hvor er Jakob? Holdet til Narssarssuaq-flyet er sendt afsted, da det konstateredes at en værelsesnøgle ikke er blevet afleveret. Ring til taxi. Chaufføren lover at bringe nøglen med tilbage. Holdet til Sdr. Strømfjord søger nu at presse tasker og guitarer ind i bilerne. Rejsefeberen flo-

Travlhed i receptionen. Jørn Lunow, som har skrevet om en dag på Grønlænderhjemmet, på vagt.

rerer, og nu kniber det med tiden. Endelig. Sidste vogn er kørt. Og så kommer Jakob! – Han er ganske medtaget og svimmel. Hele natten har han fejret sin forestående hjemrejse, og tidsfornemmelsen er skrumpet ind. På rekordtid lykkes det personalet at få Jakobs grejer presset ned i kufferterne, få bestilt endnu en bil, samt få læsset natteravnen samt løsøre ind i denne. Også han nåede sit fly.

Formiddag

Klokken har passeret 9. Nattevagten,

som gik til ro kl. 2, har haft en stille nat, og er atter i gang. Der er så få beboere tilbage på værelser og gange, at rengøringspersonalet for alvor kan folde sig ud. Støvsugere kører på højtryk. Toiletter og baderum sæbes af, og sengelinned og håndklæder udskiftes. I bogholderiet er en medarbejder begravet i husets omfattende regnskaber, og på 1. sal's badeværelse udkæmpes en indædt kamp imellem varmemesteren og en defekt bruser.

I receptionen kimer telefonen konstant. Assistenten søger at stemme sin

kassebeholdning af, samtidig med at han må besvare spørgsmål af enhver art. I Ministeriet for Grønland vil man vide hvilke personer, der er kommet om natten, hvilke der allerede er rejst videre. Og helst også hvem der ikke er kommet, men alligevel menes set på Skipperkroen i den indre by. Man vil da også godt reservere nogle pladser. To til i aften og tre til den femtende. Tak! Så vil man vide om en elev er blevet overtalt til at genoptage sin skolegang. Lions Klub i Hillerød vil gerne bestille flere smykkesten, der sælges til fordel for Højskolen i Holsteinsborg. Kvindeforeningen i Køge ønsker at låne hjemmets nationaldragt, samt have tilsendt ny forsyning af grønlandske postkort, der sælges til støtte for diverse organisationer i Grønland. En lærer spørger, om han må komme med to skoleklasser, der har om Grønland i geografi, og en medicinsk studerende kunne tænke sig at komme og måle kranier. Så bliver der meldt, at en beboer er syg. Op ad trappen må assistenten, for at se om det er en rådden blindtarm. Ingen feber, men lægen tilkaldes alligevel. Den anden assistent er færdig med at fylde sodavandsautomaten og har talt døgnets salg af drikkevarer op. Nu aflaster han sin kollega ved at overtage indenrigsafrejserne. Skolehjem ringes op, da han må sikre sig, at indkvarteringen på uddannelsesstedet er i orden. Pårørende får besked om afhentningstid på en provinsbanegård. Derpå bestilles plads på indenrigsfly og tog. Sluttelig skal de pågældende instrueres om rejsen. Et ældre ægtepar har behov for rejseledsager til forsorgscentret i Slagelse, hvor de skal besøge en datter. Hvem kan afse tid til

sådan en tur? Nu kommer patienternes faste chauffør med to nye beboere. En øjenpatient fra Rigshospitalet og et gipsben fra Ortopædisk hospital. Medens chaufføren hjælper gipsbenet til sit værelse, skrives der patientkort med oplysninger om hospitalsafdeling, medicingivning og tidspunkter for planlagte behandlinger. Chaufføren samler de som i dag skal til ambulant behandling og drager videre.

Der er tid til formiddagskaffen, hvor hele personalet søger sammen for at drøfte stort og småt om Hjemmet. Den vagthavende kommer dog for sent i dag. Netop som han skulle forlade kontoret, er der samtale til en beboer fra familien i Grønland. Da denne samtale er afsluttet bliver han ringet op af en af de grønlandske kostskoler, og det varer længe, inden de har forstået, at han faktisk ikke har tid til at afhente en af deres elever på Hovedbanegården.

I køkken og spisesal er man nået gennem dagens rengøring. Der dækkes nu borde og rettes pålæg, brød og lun ret an til frokosten. Forsyninger af grøntsager, kolonial og drikkelse er kommet. Det skal kontrolleres og stables på hylder. Så begynder man så småt at gøre klar til aftensmaden. Kartoffler er skrællet for længst, men halvt optøet hvalkød skal parteres og sættes til kogning. I aften er der grønlandsk mad på menuen.

Mange opgaver

Den ene vagthavende er kørt ud i byen for at skaffe værelse til en beboer. Den pågældende unge mand var hårdt medtaget, da han for flere måneder siden søgte bort fra et af byens værste slum-

Personalet samlet til formiddagskaffe.

kvarterer og via Pooq kom til Grønlanderhjemmet. Fra hjemmets side rådede man ham til at rejse hjem til familien i Grønland. Det tog tid at få ham til at indse fordelene ved dette. Man gik så i gang. Forstanderen kontaktede familien, som lovede at tage imod ham med åbne arme. Assisterne talte hans sag på bistadskontoret og fik bevilget en flybillet. Kvindelige patienter hjalp med at reparere hans tøj, så han kunne komme hjem med en vis værdighed. Alt tegnede lyst for fremtiden. Og så på selve rejsedagen gav han op. Intet kunne få ham til at rejse. Årsagen kan man gisne om.

Siden gik han og slikkede sine sår. Egne forsøg på at skaffe bolig og arbejde svandt helt hen. For en uge siden skaffede man ham så arbejde i køkkenet på en nærliggende restaurant. I dag skal han gerne hjælpes endnu et skridt fremad og blive etableret i egen bolig.

Telefonen ringer ikke så ofte mere. Den tilbageværende assistent når at åbne og fordele dagens post. Beboernes breve til udlevering. Regninger til bogholderiet. Værelsesbestillinger skal noteres. Grønlands Idrætsforbund spørger om indkvartering af et større hold sportsfolk, og en kone med to børn fra Umanaq vil gerne holde 14 dages ferie her.

Fra opholdsstuen lyder grønlandske toner. Huset råder over en patienthjælper i formiddagstimerne. Hun har i dag samlet kvinderne til håndarbejde og spøgelseshistorier. Det er dem, der nu giver et stille sangnummer. Andre dage arrangerer hun grupper af beboere til udflugter. For mange er ventetiden ulidelig lang, og adspredelse af forskellig art er påkrævet. Patienthjælperen forestår endvidere medicingivning om formiddagen. I døgnets øvrige timer påhviler dette vagten i receptionen.

Travlhed i køkkenet. Marie Louise Sandgreen fra Egedesminde og Flora Petersen fra Julianehåb.

Og i receptionen, husets nervecenter, er vagthavende i gang med dagens løbende opgaver, og han får til stadighed besøg af beboere der kommer dryssende ind. En skal låne nål og tråd, en anden skal have sæbe til vaskemaskinen, eller købe et frimærke. Tre gutter vil låne adgangskort til Zoologisk have og kunne tænke sig at få madpakker med. Mange kommer blot for at tale. Det skal der også være tid til. En snak der starter med vejr og busforbindelser ender ofte i et nødråb. Måske fra en social taber, som ikke andetsteds har kunnet berette om sin angst for hårde stoffer. Eller en langtidspatient med frygt for ikke at blive

helbredt og samtidig knuget af dyb hjemlængsel.

Frokosttid

Klokken er tolv. Gonggongens gjalden gennem gangene forkynder, at frokosten er serveret. Mange grønlandere bor ude i byen, men kommer for at spise her. Sammen med beboerne myldrer de nu ned ad trappen til spisesalen. Medens de hjemmeværende forsyner sig ved det lange „tagselv“ bord, smører køkkenpigerne mad til patienter, som ikke er nået tilbage fra dagens behandlinger, samt de der har meddelt, at de først kan være her senere. En enkelt stakkel er af hospi-

Mange af beboerne venter blot på at komme videre. Tiden bliver lang, men kortspil hjælper.

talet blevet ordineret purékost. Langsomt skovler han den findelte nærings-substans i munden, medens han skeler til naboens lækre smørrebrød.

Eftermiddag

Eftermiddagen former sig knap så hektisk som formiddagen. Begge assistenter er i huset. Telefonen ringer kun med mellemrum. Fra Amtshospitalet i Vordingborg, vil man gerne have en ung tvangsansbragt hertil på week-end. Huset er fuldt fortrolig med pågældedes særheder. Der kan omgående gives grønt lys. Samtidig aftales tilbagerejsen, betalingsmåde samt, hvad der må gives i lom-

mepenge. Lidt senere får en samtale med forvaringsanstalten i Herstedvester stort set samme forløb. En indsat derfra har opnået ret til et par dages frihed. Disse mennesker vil kunne opholde sig på Grønländerhjemmet i den aftalte tid, uden at nogen får at vide hvorfra de kommer. Man har gennemgående gode resultater med den slags week-endbesøg, som er yderst værdsatte af de pågældende.

I husets nyindrettede børneværelse tumler de yngste beboere i leg. Det kan være svært at holde alle legesagerne inde i rummet, hvorfor det da også er sket, at en fortravlet assistent glider i en

brandbil. Så lærer de små engle endnu et interessant fremmedord.

Vagthavende i receptionen må i gang med en mindre behagelig opgave. Trods gentagne advarsler, vil en beboer ikke holde op med at slæbe hash ind i huset, og beredvilligt tilbyde andre at deltage i rygningen. Nu må den pågældende tage konsekvensen. Han får besked på at rejse, og bliver informeret om hvor han iøvrigt kan søge hjælp, hvis han ønsker det. Grundet det meget blandede klientel, må spiritus, hash eller andre former for for-dummende stoffer ikke findes på hjem-met. Her skal alle kunne færdes i tryk-ghed, og forældre i Grønland må ikke ængstes for, at deres unge får dårlige vaner under opholdet her.

Den ene vagthavende går i byen. Der skal skaffes penge fra banken, posten skal afsendes, bordtennisboldene er brugt op og ugebladene, det mest yndede læse-stof må hentes. Fra Ministeriet for Grønland bliver den tilbageblevne ime-dens informeret om et dødsfald på Rigs-hospitalet. Begravelsen skal finde sted i Danmark og Grønlanderhjemmet står for alle begravelserne på den solrige grønlandske kirkegård i København. Alle relevante data skal indhentes og tillige med skødet på den grønlandske begra-velsesplads videregives til bedemanden. I samråd med denne og den grønlandske præst aftales så de nærmere omstændig-heder ved bisættelsen. Pårørende til grønlandere, der dør i Danmark, har of-test ingen mulighed for at nå frem til be-gravelsen. For ikke at bisættelsen skal finde sted i et tomt kapel, hjælper Grøn-lænderhjemmet alle sine beboere, som ønsker at deltage, ud til begravelsen.

Kl. 16,00 finder vagtskiftet sted. Nat-tevagten bliver af sine kollegaer infor-meret om dagens tildragelser. En del har med menneskers følelser at gøre, og må følges op uanset tiden på dagen. Når kontorets kassebeholdning er stemt af, har dagvagterne fri, og nattevagten over-tager alene ansvaret til næste morgen.

Sen eftermiddag er en stille tid på kontoret. De som kommer hjem nu er gamle i gårde, men de vil dog gerne for-tælle om deres dag på skolen eller ar-bejdspladsen, og der stilles spørgsmål om mangt og meget, man ikke helt for-stod betydningen af i dagens løb. I øvrigt skal man jo lige høre om der er kommet brev hjemmefra. En enkelt nyankommen fra Jylland, som skal videre til Grønland i morgen vises tilrette. Der er kø ved vaskemaskinen i kælderen, og en grufuld sangstemme er i brusebad.

Aftensmad

Besøgende ude fra byen indfinder sig i god tid. Rygtet om hvalsuaussat, der ser-veres i aften har bredt sig. Køkkenets ka-pacitet er begrænset, og man er mange om budet, når der vanker grønlandsk mad, så det er klogt at købe en spisebil-let, inden der måske bliver lukket for til-gangen.

Efter spisningen indhenter vagthaven-de tider på flyene fra Grønland. Sdr. Strømfjord forbindelsen er planmæssigt under vejs, og ventes at lande kl. 21, hvorimod Narssarsuaq foreløbig er en time forsinket, og tidligst kan forventes kl. 23. Fra Grønlanderhjemmet drives en speciel service i Københavns Luft-havn. Ved alle flyankomster fra Grøn-land befinder en dobbeltsproget medar-

Kamma Mauritzen underholder patienterne i dagligstuen.

bejder sig i ankomsthallen. Udover at hjælpe uddannelsessøgende, som enten skal hertil eller videre til provinsen, bistår han alle grønlandske rejsende, som har behov herfor. Inden han drager ud til første fly, indhentes telefonisk instruks og information om forventede ankomster til Grønlanderhjemmet.

Aftenkaffe

På hjemmet laves nu aftenkaffe, og inden der ringes første gang fra lufthavnen, når vagten at sætte sig en stund blandt beboerne. I opholdsstuen ser man tv og i forstuen tæves i kortene. Fra kælderetagen lyder hujen fra bordtennisspillerne. Billardhajerne er lidt mere afdæmpede.

På gangen træffer vagten en kvinde, der stirrer grublende frem for sig. Han

sætter sig og starter prøvende en samtale. Hun er indesluttet, og det går meget trevent. Vagten ved lidt om hende. Vist nok er smidt ud hjemmefra. Han fornemmer det mislykkede parforhold. Den danske mand sidder tilbage i hjemmet med børn, bil, puddelhund og flossede nerver. Den grønlandske kvinde søger hertil med sin håndtaske, bristede forhåbninger, usikkerhed og mindreværdsproblemer. Tavs har hun vandret omkring på gangene i den uge, hun har boet her. Pooq's karrighed med oplysninger gør, at vagten må famle sig frem med den største forsigtighed. Vagten ved, hvad der bør gøres, men er i tvivl om, hvornår det bør gøres. Frygtelig forpint virker hun.

Så kimer telefonen. Passagererne fra

Sdr. Strømfjord er nået igennem kontrollen i Kastrup. Nogle af eleverne når at komme videre med indenrigsfly, men et par må overnatte på Grønlænderhjemmet. Og så har han fundet en gammel morlille, der helt har opgivet ævret. Sædlen med datterens telefonnummer i Århus krøller hun febrilsk i den lille nervøse hånd. Lufthavnsvagten kan ikke tyde nummeret. Hun må overnatte på Grønlænderhjemmet, og så hjælpes videre i morgen. Sammen med eleverne bliver hun sendt hertil.

Der går yderligere tre kvarter, før de rejsende når frem. Behørigt føres de i hotelbog og bliver anvist værelser. Den toldfri spiritus bliver, under kraftige mishagstrynger, deponeret. Nogle skal videre straks i morgen, og billetterne gøres klar til dagvagten, som foretager pladsbestillingerne. Det viser sig, at den gamle kones telefonnummer til datteren er noget defekt. Det består af 4 cifre, og minder påfaldende om et postnummer. Vagthavende kender ikke datteren, men betror konen, at hvis blot hun slapper af til i morgen, vil han ringe til Grønlænderhuset i Århus. De kender hende. Helt bestemt! Forsikringerne får konen til at slappe af. Da det ydermere lykkes at finde en tosenkstue, hvor der i forvejen bor en jævaldrende, stråler lille morsom en sol, og lufthavnens uvante kaos er glemt.

Lukketid

Klokken er 23. Hjemmet skal lukkes for natten. Narssarssuaq-flyet lander først om 35 minutter. Vagten begynder den faste gennemgang af huset. Det er som at justere en maskine ned i tomgang, uden

at den går i stå. På gange og trapper dæmpes belysningen. I opholdsstuen ryddes op og stilles på plads. Rum der ikke bruges i nattetimerne aflåses. Alle vinduer haspes forsvarligt. I kælderetagen afbrydes elektriciteten fra diverse maskiner. Et overset strygejern kan få uhyggelige konsekvenser. Fyret kører normalt, køleskabe og fryserne ligeledes. Der er ingen tegn på ildebrand, og der har heller ikke været indbrud i køkkenet. På et enkelt værelse må man bede beboerne dæmpe radioen kendeligt. De ældre sover ikke så godt til punk-rytmer. Slutteligt giver han øjendråber til en enkelt patient, der skal have 8 gange i døgnet. I forstuen brænder lys hele natten, og her fortsætter kortspillet ofte til langt ud på de små timer.

I den dunkle gang sidder fortsat den deprimerede kvinde. Aften og nattetimerne er ofte værst. Om hun ikke er søvnig? Hun ryster på hovedet, og vågelyset genspejles af tårer i øjenkrogen. Han beder hende følge med ind i receptionen. Har hun det skidt? Hvorfor? Hun svarer med hovedbevægelser. Han kører hårdt på. Stiller de spørgsmål, der får hende til at bryde sammen. „Har du børn?“ Tårerne løber ned af kinderne. „Hvor gamle er de?“ Gråden klumper op gennem halsen. „Hvorfor er du gået fra dem?“ Hovedet synker ned på bordpladen, og hun hulker ubehersket. Og nu skal hun have tid til at græde. Senere må han med tålmodighed få hende i tale. Få hende til at fatte, at der er mennesker, som har tid til hende, har sympati for hende, vil høre på hende og vil hjælpe hende, påståede fejl og mangler til trods.

Telefonen igen. Lufthavnsvagten med-

Forstander Poul Madsen på kontoret.

delers, at der ikke er gæster til Grønlænderhjemmet med den sene flyver. Men lægevæsenets chauffør har en patientledsager, der skal bo her. Der vil dog gå 1 til 2 timer, før de når frem, da der er indlæggelser både på Rigshospitalet og Finsen. Chaufføren kan selv lukke sig ind på kontoret, og klarer det umiddelbare nødvendige ved indkvarteringen. Vagthavende behøver ikke sidde oppe og vente. Der vil alligevel blive sørget godt for den sene gæst.

Kvindens gråd er stilnet af, så de kan tale sammen. Der er ved at gå hul på bylden. Ubevidst opgiver hun sin håbløse

isoleringsteknik. Snøftende svarer hun. Svarene bliver til selvstændige beretninger, og til sidst kan vagthavende nøjes med at give stikord. De taler sammen længe. Løsninger kan ikke findes nu, men vigtigst er det, at hun genetablerer kontakten til et andet menneske. Og i morgen får hun en tid hos lægen.

Klokken er 1.00 da de slutter. Vagten gør kassen op, og stiller den i jernskabet. Han mærker træthedens komme. På anden sal overnatter han sammen med en telefon, som forhåbentlig vil forholde sig tavs til i morgen. Han har dagvagt fra kl. 9.00.